

**Mezinárodní
konference
ODBOJ**

**Konference je věnována památce
dr. Milady Horákové**

---

27. května 2010, Praha

Konferenci pořádají Ústav pro studium totalitních režimů
a Metropolitní univerzita Praha

Úvodní slovo

I když ještě mnoho uznávaných publicistů či autorů literatury faktu (dokonce i některých erudovaných historiků), které obecně považujeme za opravdové demokraty alespoň v posledním dvacetiletí, vytrvale pochybují, zda Třetí odboj existoval - zásadní bitva je vyhrána. Řada převážně mladších historiků, především těch, kteří se v minulých letech pohybovali poblíž Úřadu pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu (ÚDV) nebo Ústavu pro studium totalitních režimů (ÚSTR), již dnes přinesla velké množství faktů, jež nelze zpochybnit, a ty dokazují, že si nemůžeme stěžovat na nedostatek obětavých lidí - hrdinů, kteří se bez váhání zapojili všemi svými silami do boje za svobodu a demokracii a byli ochotni v tomto boji zaplatit lety svého života, včetně jeho samého. Příkladů hrdinství je bezpočet a mrzí nás, že jsme naši veřejnost dosud velmi nedostatečně seznámili s jejich jmény a příběhy.

V historických studiích již naštěstí nepřevažují otrěsné příklady komunistické perzekuce (kterým je ovšem rovněž zapotřebí věnovat pozornost), ani popisy aktivit komunistických předáků, jež často zaváněly hagiografií, k níž svedly autory prameny, které měli k dispozici, či popisy činnosti komunistických institucí, ale stále čtenější jsou popisy odvahy či odhodlání řadových hrdinů, jejich nezdolatelné aktivity a popisy jednotlivých příběhů, které s velkým časovým zpožděním vynášíme na světlo. Samozřejmě, nalézáme i případy selhání, ale bez jakýchkoliv pochyb víme, že existoval zahraniční i domácí Třetí odboj, že je plně srovnatelný s Druhým odbojem, že jeho cíle byly průhledné a jasné (znovuobnovit masarykovskou republiku), že domácích odbojových skupin byly stovky - a že všichni zúčastnění byly naplněni touhou dosáhnout cíle. Je pravda, že komunisté byli nebezpečnými a krutými soupeři, vždyť to také bylo společenství zločinné mafie a idealistických snů a není třeba pochybovat, kterých bylo více, neohlíželi se na morálku, ani na brutalitu svých pracovních metod: vražda byla u nich snadno omilostněna, byla-li provedena na tzv. třídním nepříteli. Stále častěji pracovali metodami provokace, sbírali ochotné agenty - udavače po desítkách a nakonec - když sešněrovali a ujařmili společnost na nejvyšší míru a podbili strop tak, aby se na veřejnosti nedalo dýchat - si vynutili poslušnost, jež stále více měla charakter zbabělého chování. Již to byl velký zločin na československé veřejnosti, který zasluhuje opovržení i odsouzení.

Víme také, že v zásadě je Třetí odboj aktivní činnost směřující k obnovení svobody a demokracie, provází tedy nutně celé období komunistické vlády u nás (1948-1989). Jistě jeho obsah ovlivňoval stav společnosti a právě se realizující souvislosti studené války, takže v jednotlivých obdobích nabíral odlišné charakteristiky své činnosti. Jako příklad mohou sloužit šedesátá léta minulého století, kdy se ke Třetímu odboji připojila i komunistická opozice. Nepochybujeme o tom, že v brzké době budou jednotlivé etapy popsány soustavně a podrobněji než dosud. Není asi také třeba uvádět, že úsilí Třetího odboje bylo nakonec (pro mnohé "příliš pozdě" a pro jiné "přece jenom") korunováno vítězstvím.

Ústav pro studium totalitních režimů za dobu své krátké existence organizuje vždy s jiným partnerem či záštitou již třetí konferenci o Třetímu odboji alespoň podle názvu, ale i všechny jeho ostatní činnosti i veřejná vystoupení směřují k jednomu cíli. Touto konferencí, zaměřenou převážně na první fázi Třetího odboje v naší zemi (padesátá léta), na které Vás co nejsrdečněji vítáme a za Vaši aktivní účast opravdově děkujeme, chceme posunout naše společné znalosti o hodný kus dopředu. Víme, že věda, a to i historická, jde nejjistěji vpřed cestou vyvracení omylů, trpělivé demontáže hypotéz s pomocí nezpochybnitelných argumentů, s odvahou je odmítnout a přijít s jinými. To vše očekáváme od této konference.

Jménem Metropolitní univerzity Praha a Ústavu pro studium totalitních režimů vítejte mezi námi na pražském Žižkově!

Václav Veber

PROGRAM KONFERENCE

Panely:

- **TŘETÍ ZAHRA NIČNÍ ODBOJ**
- **PROTIKOMUNISTICKÝ DOMÁCÍ ODBOJ A ODPOR**
- **SNB, STB A BEZPEČNOSTNÍ SLOŽKY PROTI ODBOJI**

8:30–9:00 prezence

9:00–9:30 zahájení konference

SÁL 302

Moderátor: Jan Kalous

Michal Klíma, rektor Metropolitní univerzity Praha

Zora Dvořáková, Klub Milady Horákové

Jiří Pernes, ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů

Václav Veber: *Třetí odboj jako téma současného dějepisectví*

9:30–11:10 Panel **TŘETÍ ZAHRA NIČNÍ ODBOJ**

SÁL 302

Moderátor: Jan Kalous

Slavomír Michálek: *Americký fond pro československé uprchlíky – součást zahraničního třetího odboje*

Miroslav Novák: *Mé svědectví o katolících v exilu a Československé křesťanské demokracii zvláště*

František Hanzlík: *Konstituování československého vojenského exilu v USA a problémy jeho činnosti v padesátých letech 20. století*

Ladislav Kudrna: *Čechoslováci jako cizinečtí legionáři v Indočíně, v průběhu tzv. první vietnamské války 1946-1954*

Jaroslav Vrzala: *Vzpomínky na časopis Svědectví aneb jak to chodilo v Paříži*

11:10–11:30 přestávka na kávu

11:30–12:50 Panel **PROTIKOMUNISTICKÝ DOMÁCÍ ODBOJ A ODPOR – 1. část**

SÁL 302

Moderátor: Jaroslav Rokoský

Tomáš Bursík: *Politické programy a domácí třetí odboj?*

Kamil Nedvědický: *Komunistické právo proti třetímu odboji*

Ivo Pejčoch: *Ladislav Číhal – první údajný pokus o vojenský protikomunistický puč*

Jan Cholínský: *Josef Kalvoda a Vlastislav Chalupa – dva osudy a dva odboje*

SÁL 201

Moderátor: **Libor Svoboda**

Karel Konečný: *Vojenská odbojová skupina generála Taláška na Olomoucku 1956-1958*

Petr Svoboda: *Činnost odbojové skupiny „Za svobodu“ (1948-1951). Odboj pod kontrolou StB*

Martin Tichý: *Třetí odboj jako forma odpovědnosti. Dva různé přístupy, podobný osud – Miloslav Krejza a Jiří Janda*

Kateřina Joklová: *Křesťanskodemokratická strana a její likvidace v severozápadních Čechách*

12:50–14:00 oběd

14:00–15:00 Panel **PROTIKOMUNISTICKÝ DOMÁCÍ ODBOJ A ODPOR – 2. část**

SÁL 302

Moderátor: **Světlana Ptáčnicková**

Jaroslav Rokoský: *„Nová Evropa“. Záměry a realita odbojové skupiny*

Jiří Šindar: *Aktivita „Národního ilegálního ústředí“*

Markéta Doležalová: *Hory Hostýnské – pravda a lež*

SÁL 201

Moderátor: **Marie Bočková**

Libor Svoboda: *Skupina pražských kriminalistů ve třetím odboji*

Jakub Šlouf: *Proamerické demonstrace v Plzni 5.-6. května 1948*

Jiří Urban: *Akce proti násilné kolektivizaci. Případ selské rodiny Hrubých*

15:00–15:15 přestávka na kávu

15:15–16:35 Panel **SNB, STB A BEZPEČNOSTNÍ SLOŽKY PROTI ODBOJI**

SÁL 302

Moderátor: **Alena Šimánková**

Jan Kalous: *Státní bezpečnost a třetí odboj v letech 1948-1951*

Pavel Vaněk: *Pohraniční stráž a útlum pokusů o přechod hranice a převaděčských aktivit obyvatelstva v letech 1951-1952*

Prokop Tomek: *Zpravodajská skupina „Iron“ a její infiltrace československým vojenským zpravodajstvím 1948-1952*

Anna Meclová: *Správa sledování ve službách bezpečnostního aparátu StB*

16:35–17:15 ZÁVĚREČNÁ DISKUSE

17:15 ukončení konference, občerstvení

TŘETÍ ZAHRANIČNÍ ODBOJ

Slavomír Michálek: Americký fond pro československé uprchlíky – součást zahraničního třetího odboje

---

Americký fond pro československé uprchlíky (AFCR – American fund for Czechoslovak Refugees) patřil celá desetiletí mezi uznávané americké a mezinárodní organizace. Jeho zakladatelem a dlouholetým lídrem v USA byl dr. Ján Papánek, bývalý československý velvyslanec při OSN. Vznikl roku 1948 a jeho úlohou bylo pomáhat uprchlíkům ze zemí za železnou oponou. Ačkoliv nedosáhl rozměr známějších CARE, Humanitas, Amnesty International či Mezinárodní ligy pro lidská práva, byl nepopíratelně institucí, bez jejíž pomoci by se desetitisíce uprchlíků – zejména z Československa – nedokázaly „uchytit“ v novém demokratickém světě. Navíc se v sedmdesátých letech zapojil do programu přesídlení uprchlíků z Indočíny. AFCR spolupracoval s krajany v Americe a s exilovou Radou Svobodného Československa. Byl organizací, kterou prošlo kolem 150000 uprchlíků a je součástí sociálních dějin a dějin třetího československého zahraničního odboje. Svou činnost ukončil v roce 1992, když se transformoval do instituce podporující vzdělávací aktivity v Čechách a na Slovensku. Příspěvek o AFRCR je založený na archivním výzkumu hlavně v archivech a knihovnách USA (Library of Congress, New York Public Library, National archives and Records, Hoover Institution Archives, History research Immigration Centre).

Miroslav Novák: Mé svědectví o katolících v exilu a Československé křesťanské demokracii zvláště

Svědectví člena a dlouholetého generálního tajemníka Československé křesťanské demokracie v exilu o tom, jaké měl zkušenosti s katolíky v exilu a zvláště s touto exilovou organizací, která byla založena v roce 1956 a působila aktivně až do roku 1989. V příspěvku bude pojednáno mj. o vztazích s jinými představiteli exilových katolíků, včetně činnosti publikační, přednáškové apod.

František Hanzlík: Konstituování československého vojenského exilu v USA a problémy jeho činnosti v padesátých letech 20. století.

Obsah příspěvku bude zaměřen na souvislosti odchodu důstojníků a generálů československé armády do exilu po únoru 1948 a na jejich úsilí o vytvoření ústřední organizace čs. vojenského exilu ve Spojených státech amerických na počátku 50. let minulého století. Další část příspěvku bude věnována základním problémům činnosti Svazu čs. důstojníků v USA a Čs. obce legionářské v průběhu 50. let minulého století v souvislosti s vývojem studené války.

Ladislav Kudrna: Čechoslováci jako cizinečtí legionáři v Indočíně, v průběhu tzv. první vietnamské války 1946 – 1954

Příspěvek pojedná o neznámé kapitole našich novodobých dějin. Soustředí se na následující okruhy dané tematiky: Kolik československých občanů bojovalo v této válce? Kolik Čechoslováků na tomto bojišti padlo? Proč tito mladíci vstupovali do řad francouzské cizinecké legie? Jak byli připraveni na tvrdé bojové nasazení v Indočíně? Na druhé straně. Čechoslováci jako příslušníci Viet Minhu.

Život v zajetí. Snaha československé vlády o vyreklamování nezletilců z cizinecké legie. Průběh repatriace zajatců z Vietnamu do Československa. Zacházení se zajatci ze strany československých bezpečnostních orgánů. Propagační využití zajatců. Život bývalých zajatců v Československu.

Vyprávění exulanta, který uprchl z Československa již v roce 1948. V exilu byl politickým aktivistou a mj. dlouhodobě působil jako administrátor časopisu Svědectví vydávaného Pavlem Tigridem. Zároveň se sám jako žurnalista stal spoluvydavatelem konzervativně orientovaných časopisů Nové obzory a Rozmach. Jaroslav Vrzala, který dodnes žije ve Francii, byl za svoji exilovou činnost oceněn pamětní medailí českého ministra zahraničních věcí.

● PROTIKOMUNISTICKÝ DOMÁCÍ ODBOJ A ODPOR

Tomáš Bursík: Politické programy a domácí třetí odboj?

Autor příspěvku se chce zaměřit na dosud opomíjenou věc spojenou s existencí III. odboje, na politické vize protikomunistických odbojářů. Pokusí se o nastínění této problematiky a zároveň si klade otázku, zdali se jednalo reálné aktivity, či pouhé záměry, které nikdy nepřesáhly rámce úvah. A jakou roli v této problematice hrály bezpečnostní složky komunistického režimu?

Kamil Nedvědický: Komunistické právo proti třetímu odboji

I. Ideová východiska – nutnost existence nepřátel jako pojmový základ filozofické i právní teorie, vycházející z marxismu-leninismu. Sovětský vzor v oblasti práva, právní odůvodňování boje proti aktivním odpůrcům režimu v SSSR a recepce tohoto pohledu pounorovou oficiální právní naukou.

II. Pohled komunistických představitelů na pasivní i aktivní nepřátele režimu. Odraz těchto názorů v právní doktríně, legislativě a aplikační praxi státních orgánů. Jednotlivé právní normy, přijaté s cílem udržet samovládu KSČ (např. zákon č. 231/1948 Sb., zákon č. 232/1948 Sb., zákon č. 247/1948 Sb., zákon č. 286/1948 Sb., zákon č. 213/1948 Sb., zákon č. 86/1950 Sb.)

III. Konkrétní ustanovení zákonů, používaných proti odbojářům. Spontánní odboj a vykonstruované případy. StB, prokuratura a justice jako vykonavatelé likvidace odpůrců komunistické totality. Kriminalizace odbojářů – hodnocení jejich činnosti jako obecně kriminální a využití této skutečnosti režimní propagandou. Dopady na rehabilitaci dotčených osob po roce 1989.

IV. Rozbor několika ukázkových případů a použité právní kvalifikace.

Ivo Pejčoch: Ladislav Číhal – první údajný pokus o vojenský protikomunistický puč

Ladislav Číhal byl majorem československé armády, patřil k absolventům prvního běhu Vojenské akademie v Hranicích na Moravě. Po celé období první republiky působil jako důstojník z povolání, v letech války byl dvakrát vězněn pro odbojovou činnost. Po válce se vrátil k vojenské profesi, ale v červnu 1948 jej poslali na dovolenou. V té době se stýkal se skupinou dalších důstojníků, v jejichž čele měl připravovat státní převrat, přičemž prý počítal se zásahem amerických vojenských jednotek z okupační zóny v Německu. 11. listopadu 1948 byl Ladislav Číhal společně s dalšími údajnými spiklenci zatčen, vyšetřován a postaven před Státní soud v Praze. Ten jej 17. ledna 1949 odsoudil k trestu smrti provazem, rozsudek však byl změněn milostí prezidenta z 28. září 1949 na doživotí. Účastníci procesu se v důsledku použitých vyšetřovacích metod přiznali k přípravě protikomunistického převratu, neexistuje však jediný důkaz, že by skutečně podobný plán připravovali nebo že by jejich úvahy překročily čistě verbální rovinu. Ladislavu Číhalovi byl roku 1955 trest zmírněn na 25 let, věznili jej až do roku 1963.

Jan Cholínský: *Josef Kalvoda a Vlastislav Chalupa – dva osudy a dva odboje*

Souběžný náhled na osudy dvou známých exilových politických aktivistů z protilehlých pólů politického spektra. Prolíná se v něm příběh katolíka a nekompromisního antikomunisty s příběhem socialisty, který zvolil záchranu vlastního života za cenu mnoha jiných, které vydal StB. Sledování obou životních příběhů až do konce devadesátých let dvacátého století nabízí pohled na některé aspekty problematiky exilu a post-komunismu jak z historiografického, tak i z etického hlediska.

Karel Konečný: *Vojenská odbojová skupina generála Taláška na Olomoucku 1956 – 1958*

Příspěvek popisuje a vyhodnocuje cíle a postupy olomoucké odbojové skupiny, která se zorganizovala v letech 1956 až 1958 pod vedením bývalých důstojníků československé armády a Sokola (mjr. Lakomý a gen. Talášek, prof. Malinský). Jejich činnost se zaktivizovala ve druhé polovině r. 1956, kdy zvláště pod dojmem maďarského povstání připravovali organizované zálohy z řad bývalých důstojníků a vojáků pro potřeby předpokládaného převratu v ČSR. Skupina byla infiltrována StB a její členové tvrdě perzekvováni.

Petr Svoboda: *Činnost odbojové skupiny „Za svobodu“ (1948 – 1951). Odboj pod kontrolou StB*

Záměrem příspěvku je rekonstrukce vzniku, rozsahu a činnosti ilegální odbojové skupiny „Za svobodu“ v letech 1948 – 1951, její infiltrace, postupná kontrola a likvidace ze strany bezpečnostního aparátu komunistického režimu. Činnost skupiny též dokumentuje v odborné literatuře dosud opomíjený fakt, že na protikomunistickém odboji v pouťorovém Československu se aktivně podíleli též příslušníci ozbrojených sil v činné službě, v tomto případě příslušníci SNB. Skupina „Za svobodu“ byla součástí „akce Skaut“, která je považována za největší provokaci StB v celém období její existence. Mezi skupinami, které se podařilo StB infiltrovat, byla též skupina Josefa Vlasatého, který v ilegalitě užíval krycí jméno „kpt. Hrdý“. Později byla tato skupina označena „Za svobodu“. Činnost odbojové skupiny „Za svobodu“ dokládá aktivní odpor a osobní statečnost těch, kteří i po únoru 1948 zůstali občany a dokázali se postavit nastupujícímu totalitnímu komunistickému režimu.

Martin Tichý: *Třetí odboj jako forma odpovědnosti. Dva různé přístupy, podobný osud – Miloslav Krejza a Jiří Janda*

Třetí odboj se vyznačoval různorodými formami a akcemi. Zúčastnily se jej tisíce občanů Československa bez rozdílu věku, postavení, vzdělání, víry a politického přesvědčení. Ne o všech víme, mnozí z nich zůstanou zřejmě navždy zapomenuti. Jejich motivace vycházela z různých příčin, cíl však měli, velmi zjednodušeně řečeno, společný: obnovit demokratickou a pluralitní společnost.

Třetí odboj se vyznačoval i mnohostranným přístupem jednotlivých aktérů, vycházel, ovlivněn různými faktory z jejich povah, zkušeností a motivací. Osud jednotlivců i skupin, účastníků protikomunistického odboje, byl (jak se z úzkoprofilových dokumentů Archivu bezpečnostních složek zdá) často – přes různost uvedeného přístupu – takřka stejný. Skončili ve vězení, v trestaneckých táborech. Za své postoje a činnost zaplatili cenu nemalou, často skutečně tu nejvyšší.

Ve svém příspěvku bych rád připomněl rozdílný přístup a motivaci jednotlivých účastníků odboje; a také to, že právě jejich společný osud politických vězňů byl tím, co je nakonec přes mnohé rozdíly nedobrovolně spojovalo.

Kateřina Joklová: *Křesťanskodemokratická strana a její likvidace v severozápadních Čechách*

Příspěvek je pokusem vykreslit politické procesy se členy tzv. Křesťanskodemokratické strany v severozápadních Čechách, které se konaly před Krajským soudem v Ústí nad Labem v roce 1954. První zmínky o působení této organizace v severozápadních Čechách jsou spojeny s osobou krajského tajemníka Československé strany lidové v Ústí nad Labem Antonína Kozla. Antonín Kozel působil v rámci koncepce Státní bezpečnosti jako pojítka mezi vedením Československé strany lidové a jejími řadovými členy, kteří byli souzeni Krajským soudem v Ústí nad Labem ve čtyřech procesech v roce 1954. O jeho významu svědčí také to, že v některých případech vystupoval jako svědek a v jednom z procesů byl souzen také jeho syn Bedřich Kozel. Obžalováno bylo celkem dvacet osob. Úředník Krajského národního výboru Jiří Laube byl odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí. Zbytek trestů se pohyboval od tří do dvaceti let v celkové výši 216 let. Podle obžaloby byli členové Křesťanskodemokratické strany prostřednictvím švagra Jiřího Laubeho Františka Knotka ve spojení s odbojovou skupinou KOTVA, která měla působit v Ústeckém kraji od roku 1949. Za pomoci této organizace rozšiřovali protistátní letáky a hromadili zprávy o politické a hospodářské situaci v regionu.

Jaroslav Rokoský: *„Nová Evropa“. Záměry a realita odbojové skupiny*

Počátkem roku 1949 založili Miloslav Tuček, Stanislav Sedlák a Jan Žofka odbojovou skupinu. Skupině dali název „Nová Evropa“. V krátké době získali další osoby. Jaké byly záměry skupiny, která začínala vydáním letáku s nadpisem „Vážení soudruzi“? Jaké byly podmínky pro odbojovou činnost v regionu? Co se jim podařilo uskutečnit? Jak vysokou daň zaplatili za to, že se postavili proti komunistickému režimu?

Jiří Šindar: *Aktivity „Národního ilegálního ústředí“*

Z politického hlediska se určitým historickým mezníkem protikomunistického odboje stala schůzka ilegálních vedení bývalých politických stran na faře ve Vinoři, konaná 25. září 1948. Tady bylo rozhodnuto, že v protikomunistickém odboji nezvolí společný postup, ale každá strana bude v ilegální činnosti postupovat samostatně. Ovšem ještě před tímto rozhodnutím, ale především po něm, se řadoví členové bývalých demokratických stran a jednotlivci stavěli proti teroru komunistů každý po svém. Svě „spolubojovníky“ si vybírali nikoliv podle příslušnosti ke stranám, ale pro společné cíle, důležitou roli přitom hrála nejen dlouholetá osobní známost, většinou prověřená také protifašistickým odbojem, ale známost okolního prostředí. A právě ze znalosti prostředí daného regionu vycházelo tzv. Ilegální ústředí (StB je v protokolech někdy nazývala také Národní ilegální ústředí), jehož zakládající členové pocházeli z pražské akademické obce a napojení byli na Plzeň, Brno a Hradec Králové. Ilegální ústředí si nejprve dalo za cíl soustřeďovat a zasílat do zahraničí potřebné zprávy o situaci v Československu, a to ve všech oblastech. Druhým cílem bylo vybrat spolehlivé osoby napříč všemi politickými stranami, včetně komunistické, které by se po předpokládaném vojenském převratu podílely na převzetí správní, policejní i vojenské moci v jednotlivých regionech. Činnosti Ilegálního ústředí doposud nebyla věnována žádná vědecká studie. Stejně tak napojení této skupiny intelektuálů na skupinu pplk. Robotky je novým poznatkem o odbojové činnosti bývalého důstojníka gen. štábu, pracujícího pro zahraniční zpravodajskou službu (pplk. Šedu). Výsledkem činnosti byly pak dva procesy se dvěma rozsudky smrti – v Plzni velitel stanice SNB v Horní Bříže Josef Sporka a v Brně pplk. Josef Robotka.

Markéta Doležalová: *Hory Hostýnské – pravda a lež*

Příspěvek bude vycházet z případu odboje v letech 1949 – 51 v oblasti Hostýnska – Holešovska. Je to oblast silně věřící, lidovecká, v době okupace partyzánsky aktivní. Zakladatelé odbojových skupin Troják a Hory Hostýnské byli bývalí protinacističtí partyzáni. Šlo o skutečný odboj, nikoli provokovaný Bezpečností. Měli velmi promyšlená ideová východiska, strukturu, systém úkrytů a širokou podporu místních obyvatel. Snažili se o koordinaci až na Slovensko (na skupinu mjr. Žingora). Jen okrajově se dařilo nasazovat mezi ně informatory.

Vyšetřování a konstrukce případu Hory Hostýnské je spojena s nechvalně proslulou věznicí v Uherském Hradišti a s osobou vyšetřovatele Grebeníčka. Snad právě proto dodnes neutichá snaha o propagandistické zneužití tohoto případu k ospravedlnění tvrzení levicově orientovaných historiků a publicistů, že šlo o skupinu teroristickou a vyloženě kriminální, která zastrášovala pokojné obyvatelstvo a střílela příslušníky SNB ze zálohy. Vystoupení bude založené na konfrontaci faktů z Archivu bezpečnostních složek s dobovým propagandistickým tiskem.

Libor Svoboda: *Skupina pražských kriminalistů ve třetím odboji*

Příspěvek bude pojednávat o skupinách kolem inspektorů Ervína Faista a Karla Třísky. Obě skupiny působily v letech 1948 – 1949 a byly složeny z členů a sympatizantů národně socialistické strany. Těžištěm jejich činnosti byl kontakt se zahraničím, kam dodávali zpravodajské informace. V roce 1949 byly skupiny odhaleny a jejich členové byli Státním soudem v Praze odsouzeni k vysokým trestům.

Jakub Šlouf: *Proamerické demonstrace v Plzni 5. – 6. května 1948*

Vlna plzeňských demonstrací ve dnech 5. – 6. května 1948 patřila k nejrozsáhlejším projevům protikomunistického odporu v ranném poúnorovém Československu. Na jejím vrcholu, ve večerních hodinách 6. května, se účastnilo protestních akcí na 3000 osob.

Vyšetřovatelé paranoidně hledali „organizátory“ demonstrací a nebyli zřejmě schopni připustit si skutečnost, že demonstrace takového rozsahu mohly vzniknout spontánní cestou. Šlo však o tak společensky citlivý případ, že většina zatčených byla nakonec potrestána „pouze“ několikadenním vězením a dalšími vedlejšími postihy (například vyloučením ze škol).

Demonstrace vyvolaly hlubokou krizi uvnitř krajského výboru KSČ, řada jeho funkcionářů podlehla panice, že masové projevy odporu překryly v očích obyvatelstva mocenský „dojem“ z únorového převratu a že v parlamentních volbách 30. května bude v regionu odevzdán vysoký počet bílých lístků. Důraz při výkladu bude položen na samotný průběh demonstrací a modus operandi jejich účastníků. Takový popis se neobejde též bez stručného nastínění plzeňské americké „otázky“ v těsně poúnorovém období.

Jiří Urban: *Akce proti násilné kolektivizaci. Případ selské rodiny Hrubých*

Příspěvek se zaměří na jednu z často opomíjených forem odporu proti komunistickému režimu, a to akce zaměřené proti násilné kolektivizaci českého venkova. Konkrétně půjde o dvougenerační příběh selské rodiny Hrubých z Bělče nad Orlicí na Královéhradecku, regionu, z něhož mimo jiné pocházel i manžel Milady Horákové, Slávek Horák, s nímž se členové rodiny přátelsky stýkali. Jejich příběh se křížuje v momentě, kdy Jaroslav Hrubý v reakci na probíhající proces s „vedením záškodnického spiknutí proti republice“ pronese, že jednou nechá dr. Horákové v Bělči postavit pomník. Od této doby na něm ulpívá stigma „reakčníka“. Když potom v polovině listopadu 1951 organizační sekretariát ÚV KSČ vyzval stranické vedení v kraji, aby dohnalo pomalý výkup z aktuální sklizně a potrestalo „viníky“ z řad „vesnických boháčů“, byl Jaroslav Hrubý jedním z prvních, kdo se namanul k exemplárnímu postihu. Zde lze potom hledat jeden z faktorů motivace jeho

syna, Miroslava Hrubého, někdejšího zakládajícího člena královéhradecké Konfederace politických vězňů, k aktivnímu vystupování proti režimu. Spolu se svými vrstevníky začali na vrata usedlostí v okolních obcích malovat protikomunistická hesla, odsuzující politiku strany na venkově, tedy násilně prováděnou kolektivizaci. Jejich skupina však brzy byla infiltrována konfidentem StB.

Ke zpracování tématu využívám dochovaný spis Státní bezpečnosti, soudní spis královéhradeckého Okresního, respektive pražského Státního soudu, relevantní regionální dokumenty místní i okresní proveniencí i vzpomínky přímých aktérů příběhu.

● SNB, STB A BEZPEČNOSTNÍ SLOŽKY PROTI ODBOJI

Jan Kalous: Státní bezpečnost a třetí odboj v letech 1948 – 1951

Příspěvek si všímá reflexe existence tzv. třetího odboje (domácího odboje a odporu, zahraničního odboje) v časovém období od února 1948 do provedení čistky ve špičkách Státní bezpečnosti na začátku roku 1951 v souvislosti s odhalováním „protistátního spikleneckého centra“ uvnitř KSČ.

Pokusí se odpovědět na tyto otázky: Jak se objevuje „třetí odboj“ v dokumentech StB ve vymezeném časovém období? Jaké byly reakce nejvyšších představitelů StB a MV na přítomnost „třetího odboje“? Jak se promítl fenomén „třetího odboje“ do kádrové práce s příslušníky StB? Existoval, a případně v jaké podobě, odboj a protirežimní činnost uvnitř KSČ a StB?

Pavel Vaněk: Pohraniční stráž a útlum pokusů o přechod hranice a převaděčských aktivit obyvatelstva v letech 1951 – 1952

Tzv. nová sestava Pohraniční stráže, která započala střežení státní hranice se Západním Německem a Rakouskem na přelomu let 1950/1951 neznamenal změnu pouze ve způsobu střežení státní hranice. Vedle početního posílení útvarů Pohraniční stráže, započeti budování překážek podél hranice, využívání psů, zpravodajské práce se pozornost soustředila také na režim při státní hranici. V zásadě se jednalo o zřízení dvou zón v pohraničí s odstupňovaným omezením, což postihlo obyvatelstvo při státní hranici. Ze zakázaného pásma podél hranice s Rakouskem a Západním Německem se muselo obyvatelstvo bez výjimky vystěhovat. Vedle vystěhování veškerého obyvatelstva z tzv. zakázaného pásma se Pohraniční stráž soustředila na to, aby v navazujícím, tzv. hraničním pásmu zůstalo pouze loajální obyvatelstvo. Pro Pohraniční stráž bylo zde usedlé obyvatelstvo potenciálním nebezpečím. Obyvatelé znali způsob střežení, konec konců se mnohdy uskutečňoval před jejich očima, a znali také terén. Mohli jednak sami uprchnout do zahraničí, jednak mohli být nápomocni jiným, ať už tím, že je k hranici dovedli nebo jim „pouze“ poradili či poskytli jiný druh podpory.

Příspěvek by měl formou sondy do materiálů především Pohraniční stráže ukázat na tyto aktivity, o nichž získala Pohraniční stráž poznatky především proto, že aktéry těchto případů zadržela nebo získala poznatky zpravodajskou cestou. Útlum převaděčských aktivit byl jednou z příčin zvyšování „úspěšnosti“ zásahů Pohraniční stráže proti uprchlíkům.

Prokop Tomek: Zpravodajská skupina „Iron“ a její infiltrace československým vojenským zpravodajstvím 1948 – 1952

Tématem příspěvku je vznik, existence a zánik zpravodajské skupiny „Iron“, jinak známé jako skupina mjr. Rudolfa Drbohlava (1914 – 1952). Tento dnes téměř zapomenutý důstojník předválečné armády se zúčastnil druhého zahraničního odboje a po únoru 1948 odešel do zahraničí, aby se zapojil do odboje třetího. V létě 1948 zahájil zpravodajskou činnost v americké zóně Německa. Koncem roku 1948 se k němu připojil

známější odbojář mjr. František Bogataj. Skupina vysílala se střídavými úspěchy do ČSR kurýry, z nichž vynikli zejména Štěpán Gavenda.

Příspěvek rekonstruuje na základě dostupných informací síť skupiny a používané metody a zaměřil se i na pokusy Státní bezpečnosti a zejména 5. oddělení hlavního štábu MNO, tedy vojenské kontrarozvědky do skupiny proniknout a zničit. Snahy o infiltraci byly opakovaně poměrně úspěšné a vedly v roce 1952 k rozpuštění skupiny.

Mjr. Rudolf Drbohlav v roce 1952 odchází do Velké Británie, kde téhož roku umírá.

Riskantní operace „Ironu“ nebyly zbytečným podnikem, byly součástí zpravodajského, vojenského a propagandistického úsilí zemí západních demokracií a NATO, které v dlouhodobém horizontu vedly k rozpadu nejrozsáhlejší sítě totalitních režimů moderních světových dějin. Nezdary skupiny „Iron“ ale dopadaly i na obtížně spočitatelné množství občanů, kteří kurýry ukrývali, dodávali jim informace, nejrůznějším způsobem jim pomáhali a dokonce i na ty, kteří setkání s nimi neohlásili úřadům.

Anna Meclová: Správa sledování ve službách bezpečnostního aparátu StB

Správa sledování patřila mezi nejzajímavější útvary komunistické Státní bezpečnosti. Její činností byla specifická zpravodajská činnost spočívající v získávání cenných informací a poznatků na základě sledování tzv. nepřátelských osob. Přednáška nastíní organizační vývoj a strukturu Správy sledování se zaměřením na metodiku práce sledování.